

УДК 658.14

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ЕКОНОМІЧНА СУТЬ ТА СКЛАДОВІ

Г. В. Погоріла

студентка 5 курсу, група УФБм-51, навчально-науковий інституту економіки та менеджменту
Науковий керівник – к.е.н., доцент Н. М. Кондрацька

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті викладено результати досліджень у сфері визначення сутності фінансової безпеки підприємства. Проаналізовано наукові праці вчених і фахівців у цій галузі, визначено умови забезпечення, фінансові інтереси підприємств і сутність самого поняття фінансової безпеки.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, фінансова безпека підприємства.

В статье изложены результаты исследований в области определения сущности финансовой безопасности предприятия. Проанализированы научные труды ученых и специалистов в этой области, определены условия обеспечения, финансовые интересы предприятий и сущность самого понятия финансовой безопасности.

Ключевые слова: безопасность, экономическая безопасность, финансовая безопасность предприятия.

The article presents the results of research in determining the nature of financial security. It studies the scientific work of scientists and experts in the field, determined the condition of financial interests of enterprises and the essence of the financial security concept.

Keywords: security, economic security, financial security company.

На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах криз та складних трансформаційних процесів суттєво ускладнюються умови господарювання підприємств. Ефективність діяльності суб'єктів господарювання зумовлюється переважно станом їх фінансів, що обумовлює необхідність забезпечення їх економічної і, зокрема, фінансової безпеки.

Питання фінансової безпеки розглядається такими зарубіжними та українськими науковцями: Дж. К. Ван Хорном, Т. Аллісоном, Г. Фостером, Й. Шумпетером, Л. І. Абалкіним, К. С. Горячевою, О. І. Барановським, О. В. Ареф'євою, Л. І. Донецем, І. О. Бланком, Р. С. Папехіним, В. Я. Шевчуком, А. Д. Шереметом та іншими.

Метою статті є визначення економічної сутності поняття фінансова безпека, основних її складових та розробка рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової безпеки підприємств.

Фінансова безпека є однією з найважливіших складових системи економічної безпеки підприємства, оскільки фінансова складова є основою в сучасній економіці як на макро-, так і на мікрорівні. Сучасна економіка реалізує свої функції шляхом використання фінансових механізмів, за допомогою фінансових методів, важелів, стимулів, переслідуючи при цьому фінансові цілі.

На думку, І. Бланка, фінансова безпека – це кількісний і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенціальних загроз зовнішнього та внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії і створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого

зростання в поточному та перспективному періоді [2, С. 126]. Своєю чергою, Т. Кузенко вважає, що під фінансовою безпекою слід розуміти стан найбільш ефективного використання інформаційних, фінансових показників, ліквідності та платоспроможності, рентабельності капіталу, що знаходиться в межах своїх граничних значень [4, С. 171]. Як зазначає, О. Барановський фінансова безпека – це ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, рівень забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, достатніми для задоволення його потреб і виконання існуючих зобов'язань [1, С. 205].

Фінансова безпека підприємства визначається рядом факторів, а саме: рівнем забезпеченості фінансовими ресурсами, стабільністю і стійкістю фінансового стану підприємства, збалансованістю фінансових потоків та розрахункових відносин, ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності, рівнем контролю за внутрішніми і зовнішніми ризиками [3].

Як бачимо, фінансова безпека є універсальною категорією, що характеризує захищеність суб'єктів соціально-економічних відносин на всіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Фінансова безпека підприємства відображає захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до існуючих умов, що не позначаються негативно на його діяльності. Зміст цього поняття містить у собі систему засобів, які забезпечують конкурентоспроможність і фінансову стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівників.

При цьому важливо визначитися, що більше впливає на рівень фінансової безпеки підприємства – внутрішні чи зовнішні чинники (рис. 1). Це залежить від багатьох умов і для цього потрібно проводити аналітичні дослідження. На кожному підприємстві набір чинників і рівень впливу на фінансову безпеку буде різним. Відсутність фінансової безпеки, а інколи і низький її рівень призводить до поглинання чи банкрутства підприємства.

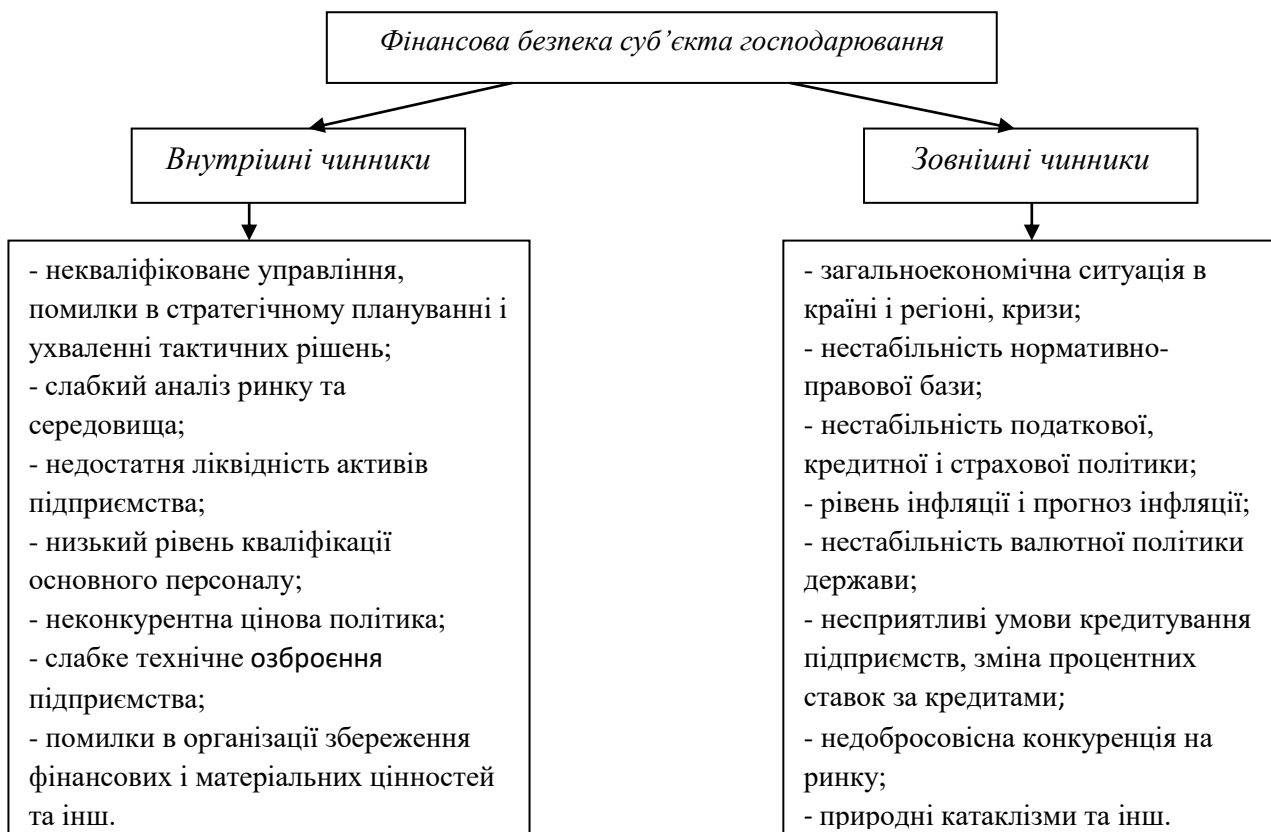

Рис. 1. Сукупність чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, які впливають на фінансову безпеку підприємств

Джерелами негативних впливів на фінансову безпеку підприємства можуть бути свідомі та несвідомі дії менеджменту підприємства і суб'єктів підприємництва (органи державної влади, контрагенти, конкуренти), а також збіг об'єктивних обставин (інновації, наукові відкриття, технологічні розробки, стан кон'юнктури ринку, форс-мажорні обставини). Рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання залежить від спроможності менеджменту уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища. Спроможність протистояти існуючим і виникаючим небезпекам та загрозам, які здатні заподіяти фінансової шкоди суб'єкту господарювання, є головною умовою фінансової безпеки підприємства. Загальну систему управління фінансовою безпекою підприємства формують такі підсистеми: управління, контролю, планування, аналізу та інформаційного забезпечення.

Управління фінансовою безпекою входить до загальної системи управління безпекою підприємства, при цьому вона становить найважливішу його функціональну підсистему, яка забезпечує реалізацію управлінських рішень переважно в фінансовій сфері діяльності суб'єкта господарювання [3].

Під час оцінки фінансової безпеки передусім звертають увагу на зниження ліквідності, підвищення кредиторської та дебіторської заборгованості, зниження фінансової стабільності підприємства.

Критерієм поділу загроз на існуючі або можливі виступає порогове значення того чи іншого індикатора, який характеризує певну загрозу. Індикаторами фінансової безпеки підприємства є порогові значення таких показників: коефіцієнта покриття, коефіцієнта автономії, рівня фінансового левериджу (коефіцієнт заборгованості), коефіцієнта забезпеченості відсотків до сплати, рентабельності активів, рентабельності власного капіталу, середньозваженої вартості капіталу, показника розвитку підприємства, показників диверсифікованості, темпів зростання прибутку, обсягу продажів, активів, співвідношення оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості тощо [1, С. 236].

Елементом фінансової безпеки підприємства є управління фінансовими ризиками. Управління ризиком у цілях фінансової безпеки включає в себе такі методи:

- усунення або запобігання ризику (очевидно, що потрібно уникати ризику невиконання зобов'язань, неповернення кредиту та інше);
- зменшення несприятливого впливу тих чи інших факторів на результати виробництва і в цілому підприємницької діяльності;
- передача або переведення ризику шляхом його страхування;
- оволодіння ризиком. Це найбільш дієвий метод ризикового менеджменту, застосування якого доцільно і навіть необхідно, коли потенційні втрати незначні, коли робиться все можливе для попередження або зниження шкоди від впливу непередбачених обставин.

Алгоритм практичної реалізації фінансових інтересів підприємства у вигляді методологічної схеми взаємозв'язку основних категорій фінансової безпеки підприємства може мати такий вигляд (рис. 2).

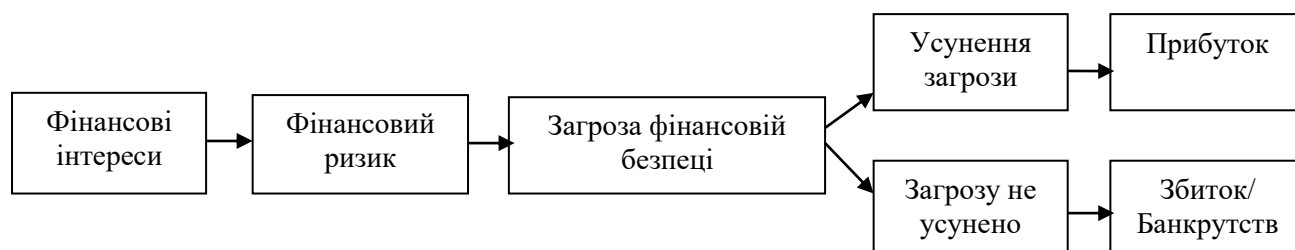

Рис. 2. Методологічна схема взаємозв'язку основних категорій фінансової безпеки підприємства [5]

Умови забезпечення фінансової безпеки підприємства такі [2, С. 301]:

- високий ступінь гармонізації й узгодження фінансових інтересів підприємства з інтересами оточуючого середовища та інтересами його персоналу;
- наявність на підприємстві стійкої до загроз фінансової системи, яка спроможна забезпечувати реалізацію: фінансових інтересів, місії і завдань;
- збалансованість і комплексність фінансових інструментів і технологій, які використовуються на підприємстві;
- постійний і динамічний розвиток фінансової системи (підсистеми) підприємства.

Головна мета фінансової безпеки підприємства полягає в тому, щоб гарантувати його стабільне та максимально ефективне функціонування тепер і достатній потенціал розвитку в майбутньому. Тому до основних функціональних цілей фінансової безпеки віднесемо: забезпечення високої фінансової ефективності роботи; підтримку фінансової стійкості та незалежності підприємства; досягнення високої конкурентоспроможності; забезпечення високої ліквідності активів; підтримку належного рівня ділової активності; забезпечення захисту інформаційного поля і комерційної таємниці; ефективну організацію безпеки капіталу та майна підприємства, а також його комерційних інтересів.

Головна та функціональні цілі зумовлюють формування необхідних структурних елементів і загальної схеми організації фінансової безпеки. Загальна схема процесу організації фінансової безпеки охоплює такі дії (заходи), що здійснюються послідовно або одночасно:

1. формування необхідних фінансових ресурсів;
2. загально стратегічне прогнозування та планування фінансової безпеки;
3. стратегічне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
4. загально-тактичне планування фінансової безпеки;
5. тактичне планування фінансово-господарської діяльності підприємства;
6. оперативне управління фінансово-господарською діяльністю підприємства;
7. здійснення функціонального аналізу рівня фінансової безпеки;
8. загальне оцінювання досягнутого рівня фінансової безпеки [4, С. 105].

Висновки. В умовах нестабільної економічної ситуації в країні виникають постійні зміни попиту і пропозиції, конкуренція між виробниками продукції, зміни цін тощо. Ці фактори впливають на стратегію і тактику розвитку суб'єктів господарювання, їх фінансовий стан. Для підтримання позицій на ринку товару, суб'єкти господарювання постійно повинні діагностувати стан внутрішнього та зовнішнього середовища, оцінювати рівень фінансової стійкості та планувати рівень фінансової безпеки. Типологія факторів впливу дає змогу виявити ризики і загрози, які виникають із зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування, вчасно та ефективно на них реагувати, що в свою чергу гарантує фінансову безпеку суб'єкта господарювання. У цілому сучасне підприємство повинно управляти фінансовими ризиками, котрі виникають через різні дестабілізуючі чинники. Для забезпечення фінансової безпеки на підприємстві і можливості передбачення ризиків на підприємстві повинна існувати система управління фінансовою безпекою підприємства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Барановський О. І. Фінансова безпека [Текст] / О. І. Барановський. — Ін-т екон. прогнозування. — К. : вид-во «Фенікс», 2006. — 338 с.
2. Бланк І. А. Управління фінансовою безпекою підприємства / І. А. Бланк К. — КНЕУ, 2005. — 784 с.
3. Горячева К. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 9.
4. Фінансова безпека підприємства : навч. посіб. / Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартюшева, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко — Харків : Вид. ХНЕУ, 2010. — 304 с.
5. Горячева К. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства / Горячева К. С. // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 9.